

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

Sjunde årg.

N° 16

Prenumerationspris:

Helt år Emk. 200:-
1/2 " " 100:-
I Sverige:
Helt år .. Kr. 4:-
1/2 " .. " 2:-
I Finland:
Helt år Fmk. 30:-
1/2 " " 15:-

Utkommer
alla onsdagar

Utgivare:
Svenska Folkförbundet
Redaktör: N. Blees
Riddaregat. 9, Reval.

Annonspris:

2 mark per mm.
I Sverige:
5 öre per mm.
I Finland:
30 penni per mm.
För annons, som införes
10 eller flere ggr
räknas 20% rabatt.

30 april
1924

Till frågan om ett högre läroverk.

Många av Kustbons läsare ha nog redan tröttnat på de långa utläggerna och förslagen angående de lämpligaste platserna för Wormsö och Rickholtz skolor och vilja vi därför denna gång icke längre plåga läsarna med lokala skolfrågor. I stället vilja vi ännu ägna ett par rader åt en allmänare skolfråga, det mycket omtalade „blivande gymnasiet.“ Att öppna ett gymnasium nuförtiden i Estland är ingen svår sak. Man behöver bara lärarekrafter, som kunna fås från utlandet, hyra lokal, taga emot 20 elevanmälningar — första året torde det kanske också kunna bli så många anmälningar — samt ordna saken med ministeriet och gymnasiets första klass vore i gång utan ekonomiska svårigheter, ty ett läroverk med 20 elever på varje klass underhålles av staten. Men vi kunna icke påräkna att alla år få 20 nya elever och det gör saken svår. Ett gymnasium med t. ex. endast 10 — 15 elever på varje klass — mera kan man knappast ännu påräkna — finge icke tillräckligt statsanslag för att lärarelönerna därmed skulle kunna

betalas. Vidare äro ju botten-skolorna i sådant skick, att man icke på dem kan bygga vidare. Om ett högre läroverk på statens bekostnad skall kunna öppnas, måste det vara 20 anmälningar av elever, som slutat sexklassig folkskola, (som bekant, är det enligt den nya gällande skolstadgan från folkskolan endast 5 år kvar till studenten, det egentliga gymnasiet har nämligen bara 5 klasser) och vi svenskar ha ju med undantag av Reval och Hullo folkskola icke kommit längre än till folkskolans fjärde klass. Vi måste därför uppskjuta gymnasiefrågan tills folkskolorna kommit i skick. Först ordentliga sexklassiga botten-skolor i de flesta svenska bygder, sedan kunna vi börja tala om fortsättningsklasserna. För de några elever som genomgått sexklassig botten-skola i Reval och Hullo — alla önska icke heller gå vidare — bleve det för dyrt att öppna en gymnasieklass. Att öppna extra femte och sju klasser av botten-skolan — klasserna 1 — 4 finnas redan över allt — vore kanske en idé, men då det för ett par år sedan var fråga om att öppna sådana förberedande klasser i Hapsal för

Nuckö och Wormsö ordnades saken så, att Wormsö självt öppnade en motsvarande klass i Hullo och därför fick frågan förfalla. Botten-skoleklasser kunna därför icke heller mer öppnas i Hapsal utan i varje kommun. Andra kommuner borde följa Wormsö exempel. Så ligga saken nu. Vårt första göra är därför endast botten-skolans förfullständigande. Vi hoppas också så småningom komma dit hän.

Vi tillåta oss till sist här nedan göra ett utdrag ur redaktör Einar Bäckes intressanta brev till redaktionen i denna fråga: „Med intresse har jag följt diskussionen om det svenska högre läroverket i Estland. Mätte det bara bli verklighet därav. Då Estlands svenskar fått egna skolade män och kvinnor i större antal, kommer folket att spela en betydande roll för sitt lands utveckling. Folkundervisningen måste dock gå ett steg före, d. v. s. folkskolesystemet behöver stadgas ordentligt. På denna grundval kan sedan lugnt byggas en högre undervisning. Det säkerligen mest bekymmersamma för Edert folk är bristen på lärarekrafter både för folk- och högre

undervisning, men håller den hittills visade energin i sig skall även denna olägenhet snart avlägsnas. Beträffande förberedelserna för inrättande av ett gymnasium vore intresserad att framställa ett litet förslag.

Vore det ej på sin plats att anställa en s. k. inventering av det blivande elevmaterialet? D. v. s. en insamling av uppgifter skulle ske: 1) över huru många svenska barn, som nu allaredan gå i estniska högre skola, 2) över huru många barn, som vore att påräkna ur svenska hem för a) en första årskurs, b) en andra årskurs. På basen av den statistik, som man finge härigenom, kunna skolkalkylerna sedan göras. Naturligtvis bör en fortgående „agitation“ bedrivas för att övertyga folket om nyttan och framsyntheten att sätta barn i skola. Barnen behöva ju ej alltid nödvändigtvis bli „herrskep“ för det. Även med en last av kunskaper kan människan bruka jord och idka fiske m. m. Men vyerna vidgas genom skolgång. En svårighet för gymnasiet torde även bliva att få läroböcker, men säkerligen skall både Sverige och Finland därmed hjälpa.“

Från läsekretsen.

Kustbon borde ännu mer än vad den hittills kunnat vara bliva föreningslänken mellan de olika orterna i vår lilla men spridda svenskbygd. Men icke allenast sammanknyta de olika svenskbygderna härute utan även våra spridda bröder och systrar ute i förskingringen, antingen de nu äro bland esterna härhemma i landet eller ute i „stora världen“, i främmande världsdelar eller annorstädes på utrikesort, till lands eller vatten. Visserligen, visserligen är vår stackars lilla tidning litet eller intet värderad bland nog så många av de våra, men det har ofta visat sig så, att ett försmått hem eller förkastad hembygd blivit dyra och kära

bara man kommit lite längre bort från desamma. Jag föreställer mig således, att för många av de våra, som tilläventyrs här hemma hade endast ett föraktligt leende till övers åt vår tidning, ute i det främmande vimlet skulle blivit åtskilligt varmare till sinnes, om de funne en hälsning från hembygden i form av Kustbon liggande på sitt bord, då de på kvällen återvände hem efter jäktet och slitet i grottekvarnen. Då skulle den inte blivit slängd åt sidan, så mycket torde vara säkert.

Vår hembygds gränser äro nog så snävt tillmätta, den förmår ej mätta alla svenska munnarna, därför skola en del bort obönhörligt. Rätt så många återvända sedan hem, men för de flesta är den utvägen avskuren. Men vi har ej råd förlora dessa våra medlemmar av vår svenskfamilj. De måste på ett eller annat sätt bindas vid sina fäders land. Kustbon bleve en seg länk härifrån. Brevet från släktingar och vänner kunna så småningom torka in, bliva allt sparsammare och till sist utebliva: de närmaste hava gått bort kanske för alltid. Och således bleknar alltmer minnet från „hembygds skogar och dalar“. Men Kustbon, si, han skulle komma regelbundet och i alla väder, oberoende av alla förändringar här hemma och i ens förra hem. Den skulle komma med ständigt nya påminnelser från hem och hembygd, komma med de små nyheterna, med våra sorger och bekymmer, glädjeämnen och förhoppningar, kanske även med våra sammandrabbningar och meningsutbyten — stormar i vattenglas — ja, den skulle giva en mer eller mindre klar spegelbild av livet härhemma. Var säker på, det skulle intressera pojkar, vare sig de äro borta i „Stora Västern“, nere i Syd-Amerika, i Australien eller i de oroliga och bullersamma utländska hamnarna. Den

skulle bliva en ständig, ständig budbärare om den lilla fattiga hembygden där långt, långt borta i Norden. Men hur förverkliga tanken? Jo, till att börja med prenumererar den hemma-varande pappan eller mamman, brodern eller systemen eller vännen eller släktingen på tidningen och låter den leta sig dit ut. Kostar ju bara 300 Emk. utrikesort. Missar jag mig ej allt för mycket, kommer nog snart en liten sedel i utbyte för den vänliga åtanken och med den är även omkostnaden mer än betald. Men skulle den ej komma eller du ej vilja ha denna ersättning så är ju utgiften ej alltför stor.

Vidare: Kustbon måste bli mera omväxlande. Tänk så roligt bara vid den minsta notis från Rikull eller annan ort, vore det bara om några orädda pojkar som blött sina byxor i sälisen! Odensholmarne om sitt torskfiske eller annat, „varmed“ backan „blivit välsignad“, om Rågöarne, Nargö och alla våra välkända orter. Skriv om dylikt smått och obetydligt? Det är „mums“ för tidningen och dess läsare, särskilt för de långt bortavarande.

Sedan än en tanke med avseende på tidningens innehåll: Jo, kyrkliga meddelanden. Från varje socken minst en gång i månaden om födda, döda och vigda! Särskilt den sista rubrikens text torde sätta „loppor i öronen“ på pojkar där borta. Tänk, om det nästa gång gällde hans käresta eller hennes gosse! Med spänning skulle avdelningen slukas. Härmed riktas denna vörd samma anhållan till våra pastorer och församlingsföreståndare: sänd Kustbon dessa uppgifter regelbundet! — Joel Nyman.

Ormsö.

Det är högst livlig omsättning på äktenskapsmarknaden härute. Varje söndag avlysningar i långa banor. Denna starka giftaslust

torde nog dra ett streck över olycksprofetierna om vår ös avfolkning. Tvärtom torde nog problemet, varifrån alla munnarna skola mättas, bliva allt kvistigare att lösa.

Bland många andra förelysta märkes ingenjör Carl Gustaf Grönstrand från Stockholm med fröken Maria Nyblom från Rälby härstades.

Ingenjör Grönstrand torde vara välbekant för de flesta av våra svenskar härute, tack vare hans varma artiklar i Kustbon om moderneringens höjande. Tyvärr fick vår byggd ej behålla hr Crönstrand någon längre tid. Hans kärlek till jorden tog ut sin rätt. Ingenjör G. är nu välbeställd kolonist = „asunik“ på godset Udenküll (Ugla) nära Hapsal.

* * *

På sitt sammanträde den 12 d:s hade öns kommunalråd att avgöra en högst betydelsefull fråga om Magnushofs inrättning till skolhus. Staten tycks nu ha blivit t. o. m. mycket ivrig att få herrgården till skolhus. Skälen för och emot dock mycket vägnade. Att sammanföra öns alla skolor hit har sina stora betänkligheter, likaså ofördelaktigt vore det kanske att avsäga sig allt: byggnaden, trädgården, parken och jordarealen. Rådet tycks dock luta åt den meningen, att detta värdefulla område ej borde få gå kommunen ur händerna. Rådsmedlemmen hr Alfred Hammerman fick i uppdrag att underhandla med myndigheterna om pris m. m.

* * *

Förbindelserna med fastlandet äro nästan avbrutna. Några våghalsar hava visserligen farit till Hapsal med hästar ännu d. 12 april, men t. o. m. fotgängare hava fått dopplingar och hästarna hava flera stycken varit nära att få stanna i det våta. Våra öboar äro dock ej så ängsliga för dylika färder och äro slängda i att bringa djuren på det säkra igen.

För vanliga „lantbruksbor“ vore det dock ej värt att göra efter, då stannade nog både man och häst i djupet. Joel Nyman.

Svenska sängsällskap ämna besöka Reval.

Förutom andra utländska sängsällskap ämna följande svenska sängföreningar besöka Reval och uppträda i Estonia: Stockholms Allmänna Sängförening, Muntra Musikanter från Finland samt Bra-ge likaledes från Finland.

Notis.

Från Odinsholm.

Öbo från Odinsholm rättar A. N:s meddelande om isförhållandena Odinsholm — fastlandet. Förbindelsen mellan fastlandet skall ha varat endast två dagar och även då var isen mycket dålig. Den har varit långt ifrån pålitlig i år.

Politiskt.

Under påskveckan har det varit mera lugnt i det politiska livet. Riksdagen hade påsklov. I går den 29 dennes började den åter sitt arbete.

Under tiden pågå dock allt fortfarande de hemskaste inre politiska partistriderna. De estniska tidningarna föra en hänsynslös kamp mot varandra. Man får den föreställningen att arbetarpartiet genom sitt organ „Vaba Maa“ ansträngt sig till det yttersta för att kunna draga de förra regeringsmedlemmarna ned i smutsen. Alla rykten om, att den förra regeringen självsvåldigt skulle utlånat rikets guldfond och nu det sista, att regeringen uraktlåtitt att skaffa sig aktier från fabriker, som den skulle haft rättighet till, ha dock eftertryckligt väderlagts av „Päevaleht“. Den förra tidningens med stort dån illa beryktande av f. d. regeringsmedlemmar är nog gjort endast med avsikt att i allmänhetens ögon

nedsätta personer, som visserligen gjort sitt bästa för riket men som den dock icke önskade se på ledareplatser. Sådan uppfattning kan man få, då man ser, huru alla möjliga och omöjliga ting dragas fram för att därmed kasta smuts på folk av motparten. Allt som förevites t. ex. förre finansministern G. Westel tycks dock vara nästan utan all grund, och om något verkligen har uraktlåtitt att göras eller gjorts självsvåldigt så är den förra regeringen minst skuld därtill. Allt som talas om guldonden och även aktierna är saker och ting som varit tidigare regeringars göra, om där ens varit något så i olag att det för hela världen lönade sig att därav göra ett sådant — man kan säga skamlöst — väsen. Man måste beklaga att man i vår unga stat verkligen icke kan sätta rikets intressen framför partiintressena.

Varför förra regeringen fick avgå.

(Återblick).

Kampen mot den förra koalitionen Päts, däri parlamentets största fraktion agrararne hade majoriteten, började egentligen redan före julen. Maktlystnad men även rent ekonomiska grunder framkallade krisen. Arbetarpartiet led vid de sista kommunalvalen ett synnerligen förgärligt nederlag. Det gällde därför att uppta kampen mot deras största motståndare agrarerna, som bl. a. ockå genom sin finansminister Westel förvaltade statens finanser. Arbetarpartiet lär ha haft ett gott ekonomiskt stöd i de estniska konsumtionsföreningarna, som hade att bekämpa den allmänna ekonomiska krisen. Det började gå nedåt med de nämnda föreningarnas finanser och finansministeriet skall då ha upphört med att bevilja lån åt företag. Så började arbetarpartiets häftiga angrepp mot finansförvaltningen och partiets representanter

trädde ut ur koalitionen. I början av detta år hade agrarerna i samråd med kolonisterna (nybyggarna) med anledning av de luckor, som uppstått genom krigs- och folkupplysningsministrarnas (arbetarp.) utträde, redan vidtagit åtgärder för ministärens komplettering. Men då det såg ut att krisen var på god väg att biläggas kommo de frisinna, understödda av det demokratiska förbundet, med en ny stötesten: ett misstroendevotum mot de till agrarpartiet hörande finansminister Westel och kommunikationsminister Ipsberg. Dessa två ministrars handlingssätt vid beviljandet av ett lån på 90 miljoner Emk. till det med svårigheter kämpande rysk-baltiska bolaget i Reval klandrades och parlamentet begärde frågans undersökning huruvida nämna ministrar skulle ställas till lagligt ansvar. Förbitterade över ett sådant misstroende trädde agrarerna ut ur koalitionen. Det önskade målet hade nåtts. Upphovet till den sista stöten var egentligen demokratiska förbundets fruktan för att agrarernas makt genom deras förbund med kolonisterna skulle bli för stark. Spänningen mellan agrarerna och de andra blev ännu större, då de förstnämndas fordran att talmannen Tönisson,

som tillhör demokratiska blocket, skulle träda tillbaka och låta agrarerna få posten icke bifölls. Det kom sedan, som bekant, till synnerligen skarpa debatter från agrarernas sida under riksdagens ställningstagande till den nya regeringens deklaration. Lika hett blev det, då agrarerna vid behandlingen av budgeten fordrade att folkrepresentanterna själva skulle få räkna rösterna vid omröstningen, ty de, agrarerna, kunde icke ha förtroende till ett presidium, däri de saknade representanter.

Man måste beklaga, att f. d. riksäldsten K. Päts, vars stora personliga förtjänster man har så mycket att tacka för, och f. d. inrikesministern Einbund, som framgångsrikt bekämpat kommunismen, skulle behöva träda tillbaka. Beklagansvärd är också den allt mer och mer tilltagande spänningen från de övriga partiernas sida gentemot de i opposition stående agrarerna. De äro ju ändå det största partiet i den estniska agrarstaten.

Utlandet.

De sakkunnigas utlåtande har fört skadestandsfrågan i ett nytt skede, som kan sägas vara början till dess lösning. Engelska regeringen är synnerligen vänligt stäm

mot den av de sakkunniga föreslagna planen till den kvistiga frågans lösning och även de övriga makterna äro sympatiskt stämda, t. o. m. Poincaré tycks ha tröttnat på det ekonomiska kriget, som ingalunda är lyckligt för Europa, ehuru han naturligtvis icke är för att draga trupperna bort från Ruhrområdet. Som bekant, säga de sakkunniga bestämt ifrån, att Tyskland endast i så fall är i stånd att betala sina skulder, om det får fria händer i det av fransmännen ockuperade området.

Valen i Tyskland ha gett stora segrar åt högerpartierna och det i alla stater. Folket tycks ha tröttnat på allt som varit.

Polen. Enligt uppgifter från Varschau av den 25 dennes har polisen där lyckats få tag i en hemlig riksomstörtningsoorganisation. Av „bandet“ ha hittills 52 personer arresterats.

Svenska St. Mikaelsskyrkan.

Söndagen d. 4 maj högmässa kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Förelysta: Fredrik Kiritse och Maria Fagerlund.

Död: Erik Ihrman 3 år 1 månad och 2 dagar.

Teafton

anordnas på Riddaregat. 3 onsdagen
den 7 maj kl 6. e. m.

Alla välkomna!

„Framåt“ anordnar

tékväll

söndagen den 11 maj kl. 5 e. m. på
gamla skolan Riddaregat. 3.

Omväxlande program.

Den 16 april d. å. avled i
Nuckö Klockaregård

Erik Nyman,

i en ålder av 22 år och 3 månader,
djupt sörjd och saknad av

Föräldrar och 3 bröder.